

Handläggare: Inger Nilsson
Telefon: 508 23 305

Till
Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsnämnd 2009-09-17

Lag om stöd och skydd för barn och unga – remissyttrande

Förvaltningens förslag till beslut

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och översänder det som sitt remissvar till kommunstyrelsen.

Maria Mannerholm
Stadsdelsdirektör

Ingrid Widebäck
Avdelningschef

Sammanfattning

Barnskyddsutredningen har lämnat förslag till en ny lag om stöd och skydd för barn och unga, som föreslås träda i kraft tidigast den 1 juli 2011. Förvaltningen anser att förslaget innebär en förstärkning av barnperspektivet i lagstiftningen, vilket är mycket positivt. Annat som förvaltningen välkomnar är förslagets betoning av att det är ett gemensamt samhällsansvar att uppmärksamma barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa och att överenskommelser ska träffas mellan kommun och landsting om bl.a. ansvars- och kostnadsfördelning.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid avdelningen för social omsorg. Information till de fackliga organisationerna lämnas vid samrådsgrupp den 1 september 2009. Handikapprådet informeras vid sammanträde den 10 september 2009.

Bakgrund

Den statliga kommittén Barnskyddsutredningen har lämnat förslag till en ny lag om stöd och skydd för barn och unga, som föreslås träda i kraft tidigast den 1 juli 2011. Med barn förstås i lagen den som är under 18 år och med ung alla under 21 år. Målet med verksamhet enligt lagen är att barn och unga ska växa upp under trygga och goda förhållanden. Målet omfattar inte bara socialtjänsten utan även förskola, skola, hälso- och sjukvård och andra myndigheter och samhällsorgan som arbetar med barn och unga. Målgruppen för den sociala barn- och ungdomsvården ska vara barn som far illa eller riskerar att fara illa.

Förslaget innebär att lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och de bestämmelser som rör barn i socialtjänstlagen (SoL) förs samman i en särskild lag. Utredningen föreslår dessutom ett fyrtiotal förändringar eller kompletteringar av nuvarande bestämmelser. Bland nyheterna finns utökade möjligheter för socialtjänsten att utreda och ge insatser utan samtycke från vårdnadshavarna, möjlighet till återkoppling till anmälare, förtydliganden om förhandsbedömningar, möjlighet till uppföljning av barnets situation efter utredning och placering, egen socialsekreterare till placerade barn samt ökade kompetens- och kvalitetskrav på socialtjänsten.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen anser att förslaget innebär en välkommen förstärkning av barnperspektivet på bekostnad av den hittills starka föräldrarätten. Att samtliga bestämmelser som rör barn som far eller riskerar att fara illa inarbetas i en och samma lag och ställs upp på ett logiskt sätt gör att lagstiftningen blir enklare att läsa och att följa.

Nedan kommenteras några viktiga punkter i förslaget.

Ansvar

Utredningen betonar att inte bara socialnämnden utan även andra myndigheter och samhällsorgan ska ha som mål att barn och unga ska växa upp under trygga och goda förhållanden. Som en del i detta gemensamma ansvar ska landsting och kommun ska ha överenskommelser om samordnade insatser, ansvars- och kostnadsfördelning, uppföljning och utvärdering mm.

Förvaltningen håller helt med om detta, eftersom barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa ofta behöver tvärprofessionella insatser och kompetens. För att undvika stridigheter mellan olika instanser måste det, precis som utredningen föreslår, finnas tydliga riktlinjer för hur ansvaret för insatser och kostnader fördelas mellan t.ex. landsting och kommun.

Barnets bästa och barnets röst

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att utarbeta vägledning när det gäller krav på dokumentation av barns utsagor som underlag för bedömningen av barnets bästa.

Att tala med barn i samband med en barnavårdsutredning och att dokumentera samtalen är en mycket grannlaga uppgift, som ställer stora krav på utredarens kompetens. Förvaltningen menar därför att det är helt nödvändigt med en sådan vägledning som föreslås för hur samtalen ska föras, bedömas och dokumenteras.

Förebyggande arbete

Utredningen konstaterar att ett långsiktigt mål bör vara att anmälningarna om barn som far illa ska minska till följd av att det förebyggande arbetet fungerar väl.

Förvaltningen instämmer givetvis i detta, men vill poängtera att en styrning måste finnas av det förebyggande arbetet så att det tillförsäkras de resurser som behövs även i tider av ekonomisk knapphet. Möjligen borde en nivå anges för vilka förebyggande insatser som ska finnas i kommunerna.

Familjerådgivningens anmälningsplikt

Utredningen föreslår att familjerådgivningens anmälningsplikt även ska omfatta barn som bevittnar våld mot närstående. Idag gäller anmälningsplikten endast vid fysisk eller psykisk misshandel eller sexuellt utnyttjandet i hemmet.

Förvaltningen håller fullt ut med om att det är mycket skadligt för barn att behöva bevittna våld mot närstående. Samma sak gäller dock även andra förhållanden och händelser som barn utsätts för. Vilka omständigheter och situationer som familjerådgivningen ska vara skyldig att anmäla behöver övervägas noga, så att inte anmälningsplikten medför att de som verkligen behöver hjälp från familjerådgivningen drar sig för att gå dit.

Återkoppling till anmälaren

Utredningen föreslår att den som är skyldig att anmäla misstanke om att ett barn far illa ska kunna få veta om en utredning inleds eller inte med anledning av anmälan.

Möjligheten till återkoppling till anmälaren har längre varit efterfrågat bland dem som har anmälningsplikt och socialtjänsten har också länge önskat sig en möjlighet att kunna tillgodose detta önskemål. Förslaget om återkoppling är därför i hög grad välkommet, samtidigt som det är viktigt att ha i åtanke att det innebär en viss urholkning av sekretessen.

Polisanmälan

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ska utarbeta en vägledning till socialnämnderna om de överväganden som behöver göras när socialtjänsten ska ta ställning till eventuell polisanmälan om misstänkt brott mot barn.

Förvaltningen tycker det är bra med en sådan vägledning, eftersom ställningstagandet till om polisanmälan ska göras är svårt och ska göras ett svårt och praxis idag skiljer sig mellan olika förvaltningar.

Förhandsbedömning

Utredningen föreslår att socialtjänsten ska fatta beslut om att inleda utredning eller ej inom högst 14 dagar från anmälan, om inte synnerliga skäl föreligger. I den nuvarande lagstiftningen anges endast att nämnden ska inleda utredning utan dröjsmål av ansökningar och anmälningar som kommit till nämndens kännedom. Enligt JO betyder det att förhandsbedömningen ska vara klar inom en vecka. I praktiken är det dock ofta svårt att få till en träff med anmälare och familj inom så kort tid. Att tidsgränsen för förhandsbedömningen preciseras och sätts till 14 dagar är därför mycket välkommet.

Underrättelse till vårdnadshavaren

Utredningen föreslår att socialtjänsten ska kunna avvakta en kortare tid med att underrätta vårdnadshavaren om inledd utredning om det finns särskilda skäl med att vänta med underrättelsen.

Förvaltningen menar att en sådan möjlighet att avvakta behövs i vissa fall, t.ex. om polisen behöver hålla förhör med barnet innan föräldrarna underrättas. Hur längre det går avvakta måste dock preciseras.

Samtal med barn utan samtycke

Utredningen hänvisar till att ett förslag om att regeringskansliet bereder ett ärende om att socialnämnden ska få genomföra utredningssamtal med barn även utan samtycke från vårdnadshavaren. Utredningen föreslår att sådana samtal också ska få genomföras vid uppföljning (se nedan).

Förvaltningen anser att det är viktigt att samtal med barn ska få hållas utan samtycke. Sådana samtal kräver dock stor finkänslighet från socialtjänstens sida, eftersom barnet kan hamna i svår lojalitetskonflikt om föräldrarna inte samtyckt till att de talar med socialtjänsten. Samtal utan samtycke får inte användas regelmässigt utan endast då socialtjänsten behöver ta ställning till skyddsbehovet och en bedömning måste alltid göras att samtalet verkligen är förenligt med barnets bästa.

Förvaltningen önskar vägledning för hur samtalen ska kunna genomföras rent praktiskt. Exempelvis behöver det utredas var samtalen får äga rum när t.ex. skolan, enligt JO, inte får användas för barnsamtal. Resonemang behövs också om hur utredning ska genomföras om föräldrarna vägrar att medverka även för egen del.

Uppföljning

Utredningen föreslår att socialnämnden i vissa fall ska kunna besluta om uppföljning efter avslutad utredning eller efter avslutad placering. Uppföljningen ska kunna pågå under högst två månader. Under den tiden får socialtjänsten ta nödvändiga kontakter och samtala med barnet även utan att föräldrarna är närvarande.

Förvaltningen anser att förslaget fyller ett behov av uppföljning som kan finnas t.ex. i de fall där ansökan om vård för barnet avslagits av länsrätten med hänsyn till att föräldrarna i sista stund samtyckt till insats. Det behövs dock tydliga anvisningar om när bestämmelsen kan tillämpas och vad som kan göras inom ramen för uppföljningen.

Bistånd utan samtycke från vårdnadshavaren

Utredningen föreslår att barn som har fyllt 15 år ska kunna få bistånd till öppna insatser även utan vårdnadshavarens samtycke om det är lämpligt och om barnet begär eller samtycker till det.

Förvaltningen välkomnar förslaget, eftersom det stärker barnets möjlighet att få hjälp för egen del även om föräldrarna motsätter sig det. Idag förekommer ibland att föräldrar säger nej till insatser som socialtjänsten bedömer som lämpliga för barnet och som barnet vill ha.

Öppna insatser

Utredningen föreslår att kommunerna ska få erbjuda allmänna öppna insatser till barn, unga och deras föräldrar utan föregående behovsprövning. Insatserna ska vara öppna för alla i den målgrupp som verksamheten vänder sig till och genomförandet av insatserna ska inte behöva dokumenteras. Avgift ska kunna tas ut.

Förvaltningen anser att kommunerna inte bara ska "få" erbjuda öppna insatser utan behovsprövning, utan att de ska "vara skyldiga" att erbjuda sådana insatser. Frågan om avgiftsbeläggning kan behöva diskuteras mer, eftersom avgifter både kan skrämja bort de mest behövande och frigöra resurser från kommunen till andra insatser. I övrigt tycker förvaltningen det är bra med det förtydligande som ges vad gäller dokumentationen av de allmänna öppna insatserna.

Uppföljning av insats

Utredningen föreslår att socialnämnden regelbundet ska följa genomförandet av insatsen kontaktperson, kontaktfamilj och särskilt kvalificerad kontaktperson. Den föreslår också att nämnden ska få möjlighet att inhämta uppgifter ur belastningsregister och misstankeregister för att bedöma en persons lämplighet för ett sådant uppdrag.

Förvaltningen är förvånad över att utredningen finner det nödvändigt att påpeka att insatserna ska följas medan de pågår. Förvaltningen arbetar givetvis redan på detta vis. Uppgifter ur belastnings- och misstankeregister inhämtas också regelmässigt för personer som är tänka att anlitas för t.ex. uppdrag som kontaktperson.

Mellantvång

Utredningen föreslår ingen förändring av det s.k. mellantvånget, som kan användas för att följa utvecklingen hos främst ungdomar men också barn som visat tendens till ogynnsam utveckling.

Förvaltningen menar att mellantvånget är svårt att tillämpa i praktiken och att det därför inte används så mycket trots att behov inte sällan finns av att följa upp både utredningar och avslutade placeringar. Samtidigt som möjligheten till mellantvång behålls inför utredningen en ny regel om möjlighet till uppföljning under två månader (se ovan). Förvaltningen anser att frågan om ökad kontroll och insyn av förhållanden för främst små barn behöver ses över ytterligare, gärna i en ny utredning. Frågor som då bör belysas är t.ex. vad socialtjänsten ska göra när föräldrarna inte medverkar till att barnet får den förskoleplacering som socialtjänsten bedömt som nödvändig för barnets utveckling.

Vård utom hemmet

Utredningen föreslår att barn som är placerade utom hemmet ska ha en egen socialsekreterare som besöker dem minst fyra gånger per år och för enskilda samtal med barnet.

Förvaltningen anser att förslaget är bra, men vill framhålla att det också är mycket resurskrävande. Idag besöks barnen två gånger per år. Förvaltningen anser att en besöksfrekvens med två besök per år kan räcka även i fortsättningen i de fall där det handlar om långvariga och trygga placeringar där barnen tydligt är en del av den nya familjen.

Ett annat förslag som ges av utredningen är att tillstånd ska krävas för privata verksamheter som ger psykosocialt stöd till barn och unga som vårdas i familjehem.

Förvaltningen instämmer i förslaget, som bedöms kunna öka kvaliteten i och kontrollen av det stöd som ges.

Övriga förslag som förvaltningen tillstyrker är rätten till eftervård upp till 23 års ålder samt att placeringskommunen ska kunna ge fortsatt stöd till familjehemmet även efter vårdnadsöverflyttning.

I övrigt konstaterar förvaltningen att de förslag som ges om familjehemmen stämmer väl överens med Stockholms stads gällande riktlinjer för familjehems-vård.

Stöd till föräldrar

Utredningen föreslår att socialnämnden ska vara skyldig att ge föräldrarna stöd under och efter barnets placering inte bara när barnet är i familjehem utan också vid placering i HVB.

Förvaltningen håller med om att det är viktigt att stödja de biologiska föräldrarna. Samtidigt kan det vara svårt, eftersom föräldrarna ofta inte vill ha kontakt med socialtjänsten eller flyttar runt och blir svåra att ha kontakt med. Om föräldrarna bosätter sig i en annan kommun kan socialtjänsten inte lämna någon information till socialtjänsten där, utom om föräldern är i så dåligt skick att vård enligt LVM behövs.

Kompetens och kvalitet

Utredningen föreslår att socialnämndens ansvar för det systematiska kvalitetsarbetet ska förtydligas i lagstiftningen. Den föreslår också att socionomexamen ska krävas för dem som arbetar med barnavårdsutredningar och att en specialistutbildning ska införas för arbetet med barn och ungdomar som far illa.

Förvaltningen instämmer helhjärtat i båda dessa förslag och hoppas att kvalitetskraven också ska följas av utökade ekonomiska resurser för det sociala barnavårdsarbetet.

Bilagor

1. Remisshandling